

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Luvussa 2 tulee hyvin esiin työvoimapalveluiden monipuolinen kokonaisuus ja kohdassa on kuvattu hyvin myös uutta voimaan tullutta asiakaspalvelumallia ja asiakkaan palveluprosessia. Asiakaspalvelumallin toimivuutta ja vaikuttavuutta on tässä vaiheessa kuitenkin vielä liian aikaista arvioida. Nykyisen asiakaspalvelumallin tulisi kuitenkin olla joustavampi ja paremmin asiakkaiden eri tilanteisiin ja palvelutarpeisiin sopeutuva. Kuntakokeilun alkamisen jälkeen Pirkanmaan TE-toimiston asiakkaat (työnantajat ja henkilöasiakkaat) ovat kokeneet palvelun parantuneen sekä tehostuneen, jatkuvan asiakaskokemuksen mittaamisen tulokset osoittavat tämän.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Tavoitteiden saavuttaminen on epätodennäköistä vain järjestämisvastuun siirtämisen ja rahoitusvastuun muuttamisen kautta eikä suoranaisesti näytä aiheuttavan positiivisia työllisyysvaikutuksia, todennäköisemmin käyttöönottovaiheessa työllisyysvaikutukset negatiivisia. Valtion ja kuntien välistä yhteistyötä on tehty aina ennenkin ja jo nyt kuntakokeiluissa sekä yhteistyössä TE-palveluiden kanssa on ollut mahdollista hyödyntää kuntaekosysteemiä palveluissa. Uuden asiakaspalvelumallin käyttöönotto ja työvoimapalveluiden siirtäminen kuntiin ovat molemmat isoja muutoksia, mutta ovat tapahtuneet ikään kuin erillään toisistaan. Tavoitteiden saavuttamiseen nähden valtiolla ei ole eikä näyttäisi tulevan toimivia ohjausmekanismeja suhteessa kuntiin, pois lukien rahoitusmalli tässä esityksessä. Miten otetaan huomioon TE-toimistojen hyvät käytännöt erityisesti viimeisen vuoden hyvän kehitystyön tuloksena tässä esityksessä, niitä ei ole kuvattu esityksessä ollenkaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Pirkanmaan TE-toimisto kannattaa järjestämisvastuun kriteeriksi vähintään 20 000 henkilön työvoimapohjaa. Järjestämisvastuullisella taholla tulee olla riittävät resurssit palvelujen tarjoamiseen ja toisaalta mahdollistaa työvoiman liikkuvuus. Työllisyysalueita määriteltäessä tulisi jo alkuvaiheessa arvioida niiden pysyvyys, ettei työllisyysalueisiin tulisi isoja muutoksia matkan varrella. Järjestämisvastuullisella taholla tulee myös olla riittävät resurssit selviytyä erilaisista kriisitilanteista, kuten esimerkiksi isoista irtisanomistilanteista, yleisen työmarkkinatilanteen heikkenemisestä sekä taloudellisista häiriötilanteista kuten toisaalta myös isoista alueellisista rekrytointitarpeista ja työvoiman kysynnän kasvamisesta esimerkiksi kausivaihtelun vuoksi. Järjestämisvastuullisen tahon tulee pystyä myös reagoimaan nopeasti työmarkkinoiden rakenteellisiin muutoksiin ja ottamaan vastuu tilanteen hoidosta.

Työllisyysalueiden määrittelyssä tulisi huomioida työvoiman liikkuvuus ja erityisesti työllisyysalueen "reuna-alueiden" asema. Esimerkiksi Pirkanmaan reunakunnista suunnataan työnhakuun useiden eri maakuntien alueelle, joten työllisyysalueiden välinen yhteistyö, tiedon vaihtaminen ja toisaalta kannustaminen liikkuvuuteen tulee varmistaa. Samoin tulisi huomioida työllisyysalueen yhteys esimerkiksi uusiin hyvinvointialueisiin, jotta mallista ei tule liian pirstaleinen. Eri tasojen hahmottaminen voi olla myös vaikeaa, kun puhutaan hyvinvointialueista, työllisyysalueista, maakunnista, sairaanhoitopiireistä jne.

On hyvä asia, että asiakas voi osallistua palveluihin ja asioida myös toisessa kunnassa tai työllisyysalueella, mutta se, että kotikunta on velvollinen maksamaan toiselle kunnalle palveluista aiheutuneista kuluista voi johtaa siihen, ettei työvoiman liikkuvuuteen kannusteta. Huolta aiheuttaa myös se, onko kunnalla riittävästi tietoa ja toisaalta intressejä markkinoida esimerkiksi toisen kunnan tai työllisyysalueen palveluja, vaikka se olisikin asiakkaan palvelutarpeen mukaista.

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Pirkanmaan TE-toimisto kannattaa kuntien rahoitusvastuun laajentamista ja porrastamista sekä sitä, ettei rahoitusvastuu katkea työnhakijan osallistuessa palveluun. Esitämme kuitenkin huolen siitä, miten kunnat selviytyvät rahoitusmallin kustannuksista esimerkiksi heikon taloustilanteen aikana, jos tosiasiallisia mahdollisuuksia työllistämiseen ei ole. Myös tässä asiassa kunnat ja/tai työllisyysalueet voivat joutua eriarvoiseen asemaan, jos alueella on enemmän vaikkapa tietäntyyppistä teollisuutta, johon talousvaikutukset osuvat rajuimmin.

4.1.5 Työvoimapalveluiden ohjaus ja valvonta

Vaikka valtiolla olisi kokonaisvastuu työllisyydestä ja työvoimapalvelujärjestelmän toimivuudesta, ei sillä ole juurikaan keinoja vaikuttaa kuntien toimintaan, jos työllisydenhoitoon ei voi osoittaa

kohdennettuja määrärahoja vaan kunnat voivat päättää toiminnastaan itse. Kuntien omat prioriteetit voivat ajaa asiakkaiden palvelutarpeiden ohi.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Pirkanmaan TE-toimisto kannattaa valmennuksen ja koulutuskokeilun enimmäiskeston poistoa, mutta ei tue työkokeilun enimmäiskeston lyhentämistä nykyisestä 12 kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Esityksessä eri palveluita käsitellään erillisinä kokonaisuuksina, vaikka asiakkaiden kohdalla kyse on enemmänkin palvelupoluista ja eri palveluiden yhdistämisestä. Kestojen tiukka rajaaminen ei näin ollen tue asiakkaan palvelutarpeen mukaisen polun rakentamista. Työkokeilun enimmäiskeston lyhentäminen kuuteen kuukauteen ei ole kannatettavaa, koska esimerkiksi nuorten, ammattikouluttamattomien henkilöiden kohdalla soveltuvan alan löytäminen voi vaatia useampaakin työkokeilua eri aloilla ja eri työnantajilla ja työkokeilu voi kuulua osaksi asiakkaan pidempää palvelupolkua, jossa yhdistyy esimerkiksi palveluntuottajan tarjoamaa ohjausta ja neuvontaa. Suurimpana haasteena näyttäytyy palveluiden hajautuminen ja pirstaloituminen pieniin yksittäisiin osa-alueisiin kadottaen suunnan ja tavoitteen työllistymisestä, myöskään nykyiset tietojärjestelmät eivät tue kokonaisvaltaista palvelupolkuajattelua ja heikentävät työllistymismahdollisuuksia.

Työvoimaviranomaisten mahdollisuus järjestää työvoimakoulutusta vastaisi nykyistä ELY-keskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen työllisyysmäärärahalla hankkimaa työvoimakoulutusta. Laissa ei edellytetäisi työvoimaviranomaisen nimenomaan hankkivan koulutusta palveluntuottajalta vaan kunta voisi päättää koulutuksen tuottamistavan. Tämä tarkoittaisi sitä, että työvoimaviranomainen voisi järjestää koulutusta omana tuotantonaan tai hankkia sitä palveluntuottajilta. Nykyisestä tilanteesta poikkeavasti myös koulutus omana tuotantona olisi mahdollinen. Tämä tuottaisi haasteita koulutuksen laadun ja tarjonnan monipuolisuuden sekä tasapuolisen kilpailun näkökulmasta. Myös palveluntuottajien asema ja toimintamahdollisuudet voivat heikentyä, pahimmillaan voi aiheutua kilpailun vääristymistä.

Työvoimaviranomaisten ja työvoimakoulutuksen järjestämisluvan omaavien koulutuksenjärjestäjien tulisi yhdessä suunnitella alueella toteutettava ammatillisesta koulutuksesta annetun lain perusteella toteutettava työvoimakoulutus. Lakiin olisi hyvä kirjata vaatimus alueen elinkeinoelämän näkökulman huomioimisesta koulutussuunnittelussa.

Työttömällä työnhakijalla, joka on täyttänyt 55 vuotta ja on irtisanottu tuotannollisilla tai taloudellisilla syillä, olisi oikeus muutosturvakoulutukseen. Tämä on kannatettava uudistus, koska muutosturvan vaikuttavuutta selvittäneissä tutkimuksissa on todettu, että irtisanomistilanteessa työttömyyden pitkittymisen riski on selvästi suurin yli 55-vuotiaiden ja vähäisen koulutustaustan omaavien keskuudessa. Yli 55-vuotiaiden muutosturvakoulutuksen ehdot ovat nykyisessä nopean muutoksen työelämässä liian rajaavat. Vaatimus viiden vuoden työhistoriasta on liian pitkä.

Ehdotamme, että oikeus muutosturvakoulutukseen syntyisi jo lyhyemmälläkin, esimerkiksi kolmen vuoden työhistorialla samalla työnantajalla.

Esityksessä todetaan, että muutosturvaan liittyvät tehtävät siirtyisivät työvoimaviranomaiselle nykyisen kaltaisina. Esityksessä mainitaan työvoimaviranomaisten välinen yhteistyö, mutta tämän kuvaaminen jää esityksessä melko ohueksi. Isoimmissa ja useita eri alueita koskevissa muutosturvatilanteissa voi toimijoita olla liian monia ja vaarana on, ettei koordinaatio ja tiedonkulku ole riittävän tehokasta. Esityksessä ei myöskään oteta huomioon palveluntuottajien ja valtion roolia muutosturvatilanteissa eikä myöskään erilaisia rahoituksia tai hankkeita, kuten EGR-hankkeita.

Työvoimaviranomainen voisi myöntää starttirahalle jatkoa siten, että starttirahajaksojen yhteenlaskettu kesto ei ylitä 12 kuukautta. Tähän voisi harkita kasvuhakuisille ja nopeasti työllistävälle yrityksille kolmatta 6 kuukauden starttirahajaksoa. Hyvä uudistus on, että starttirahaa koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, ettei yritystoimintaan liittymättömästä työstä saatu palkka tai korvaus estäisi starttirahan maksamista. Muut tulot ja etuudet otettaisiin huomioon starttirahaa vähentävänä, jos starttirahan myöntäminen katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi muista tuloista huolimatta.

Pirkanmaan TE-toimisto katsoo, että tukien ja korvausten maksatuksen siirtyminen KEHA-keskukselta työvoimaviranomaisille voi aiheuttaa tietojärjestelmiin ja tiedon siirtämiseen liittyviä ongelmia. Samoin eri tukien ja korvausten käsittelyajat saattavat olla hyvin eripituisia eri alueilla.

4.1.9 Työttömyysturvatehtävät

Esityksen mukaan työttömyysturvatehtävien järjestely säilyisi nykyisen kaltaisena. Harkintaa vaativien lausuntojen antaminen säilyisi Työttömyysturvan vastuualueella, joka esityksen mukaisesti siirtyisi KEHA-keskuksen alaisuuteen. Työttömyysturvatehtävien nykyisen järjestelyn säilyminen on kannatettavaa. Suunnittelussa on tärkeää huomioida myös riittävä työttömyysturvaosaaminen kunnissa. Muutoksen myötä kuntiin siirtyy TE-toimistojen asiantuntijoita, joilla on kokemusta työttömyysturvatehtävistä. Toisaalta kunnissa on paljon OMA-valmentajia, joilla on toistaiseksi kapea työttömyysturvaosaaminen. Toimintamallit voivat olla erilaisia TE-toimistojen ja kuntien työntekijöiden välillä, joten on toivottavaa, että ennen tulevaa muutosta KEHA-keskus perehdyttää ja tarkentaa tuleville kunnille yhtenäiset toimintamallit. Perehdytystehtävä on määriteltävä selkeästi KEHAn tehtäväksi.

Kuntien toimivallan kasvattaminen on ongelmatonta, mikäli kunnille järjestetään riittävä perehdytys. Aiemmin on esitetty kuntien toimivaltaan siirrettäväksi sellaisia opintoihin liittyviä lausuntoja, jotka eivät tarvitse erityistä harkintaa. Tästä huolimatta on tärkeää, että tarvittaessa KEHA:an siirtyvä työttömyysturvan vastuualue voi tarvittaessa antaa lausuntoja myös niissä tapauksissa, joissa kunta on epävarma edellä mainitun lausunnon antamisesta. Oikeudellinen tuki on toiminut

kuntakokeilujen aikana haastavien työttömyysturva-asioiden ratkaisemisessa. Vastaavanlainen keskitetty ja valtakunnallinen neuvontapalvelu tulisi säilyttää, mutta parantaa tiedon välitystä ja jakamista nykyisestä. Nykyisellään oikeudellisesta tuesta saadut vastaukset jäävät pääosin yksittäisten henkilöiden sähköposteihin eikä tieto välttämättä välity valtakunnallisesti. Yhtenäiset toimintatavat työttömyysturva-asioissa ovat ensiarvoisen tärkeitä.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualueista

Valtion vastatessa viimesijaisena toimijana työllisyydestä, Pirkanmaan TE-toimisto ei kannata kuntien omien tietojärjestelmien käyttöä. Ongelmatilanteissa vaarana on asiakastietojen kadottaminen pysyvästi yhteensopivuus- ja integraatiohaasteiden vuoksi. Miten huomioidaan tietojen siirtomahdollisuudet sadoista eri tietojärjestelmistä mahdollisten uusien reformien yhteydessä, ettei korruptoida tai kadoteta asiakastietoja. Esitysluonnoksessa ei ole riittäväällä tavalla kuvattu ko. ongelmatilanteiden huomioonottamista. Toisaalta tässä esitetyssä mallissa tieto ja tietovarannot hajautuisivat sekä sirpaloituisivat. Pirkanmaan TE-toimisto kannattaa tiedon ja tietovarantojen keskittämistä riittävän kyvykkään toimijan alaisuuteen ja viimekädessä työllisyydestä vastaavan toimijan alaisuuteen. Valtakunnalliseen tietojärjestelmään tulee rakentaa integraatiomahdollisuudet, käyttöliittymät ja tiedon hyödyntämisen ratkaisut rajapintatoteutuksina.

4.1.12 Yritysten kehittämispalvelut

Yritysten kehittämispalvelujen järjestäminen ei siirtyisi kuntien tehtäviksi, vaan ne säilyisivät jatkossakin valtakunnallisesti toimeenpantavina ELY-keskusten palveluina. Tämä on järkevää, koska yritysten kehittämispalvelujen palvelutuottajat on kilpailutettu valtakunnallisesti ja palveluntuottajia käytetään laajasti yli maakuntarajojen. Tällöin myös hyvin erikoistuneille konsultointipalveluille (esimerkiksi digitaalinen liiketoiminta ja alustatalous) on markkinaa laajemman alueen vuoksi.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Suhteessa muutoksen laajuuteen arvioitu 7000–10 000 henkilön työllisyysvaikutus vaikuttaa melko pieneltä. Tätä ei myöskään riittäväällä tavalla ole avattu tai perusteltu, mistä tämä vaikutus syntyy ja millä tavalla palvelujen saatavuus ja vaikuttavuus paranee nykyisestä. Kannustava rahoitusmalli itsessään ei luo työllisyyttä, vaikka toki kannustaakin palvelujen kehittämiseen ja tehostamiseen. Pirkanmaan TE-toimisto tunnistaa esityksessä esitetyt keskeiset riskitekijät, joista erityisesti nousee esiin säädösohjauksen riittämättömyys, palveluiden ja prosessien pirstaloituminen, palveluiden moninaisuus ja toisaalta mahdollinen epätasa-arvoisuus, tietojärjestelmien pirstaloituminen ja yhteensovittamiseen liittyvät riskit sekä se, ettei toivottuja työllisyysvaikutuksia saavuteta ja pahimmillaan kustannukset lisääntyvät.

4.2.3.4 Vaikutukset julkisen työvoima- ja yrityspalvelun henkilöstöön

Henkilöstösiirtoihin liittyvät kysymykset ovat erittäin tärkeitä muutoksen onnistumisen ja toimintakyvyn säilyttämisen kannalta siirtymävaiheessa. Näemme irtisanomissuojan ja jonkinlaisen palkkatakuun välttämättömänä, jotta osaavaa henkilöstöä ei siirry muualle ennen siirtymää tai varsinkaan kriittisimmässä siirtymävaiheessa. Jo tällä hetkellä henkilöstön liikkuvuus on suurta ja rekrytointihaasteet todellisia. Rekrytointeja ja perehdytystä on jatkuvasti käynnissä, mikä jo tällä hetkellä vaikuttaa asiakastyön toimivuuteen ja tehokkuuteen. Henkilöstön näkökulmasta riskinä on myös se, että virkapaikka vaihtuu esimerkiksi toiseen kuntaan ja välttämättä henkilöille ei löydy samanlaisia tehtäviä, kuin mitä he työ- ja elinkeinotoimistossa ovat tehneet. Pitovoimaongelmiin tulee puuttua hyvissä ajoin, sillä monet tekevät jo nyt ratkaisuja tulevaisuuden kannalta.

4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumiseen liittyy enemmän riskejä kuin hyötyä. Vaikka kunnalla olisikin paremmat mahdollisuudet ottaa eri erityisryhmät huomioon ja tarjota asiakaslähtoisempää palvelua, voi työvoimapalvelujen siirtäminen kunnille aiheuttaa palvelujen eriarvoisuutta eri kunnissa ja alueilla, kun palvelujen järjestämisestä koskevat päätökset tekee valtuustot ja muut tahot, joilla voi olla myös eri poliittisia intressejä. Arvio paikallistamisen positiivisista vaikutuksista alueelliseen yhdenvertaisuuteen on optimistinen. Todellisuudessa on varmaa, että eri alueilla palvelujen laajuus, laatu ja saatavuus tulevat vaihtelemaan. Myös jatkossa pätevät ne samat lainalaisuudet, joiden vuoksi paikallisia palveluja on nykytilanteessa karsittu - lähipalvelu harvaan asutuilla alueilla ja pienille ihmismäärille on suhteellisen kallista. Riskinä on myös työttömyyden tai rakenteellisten muutosten keskittyminen tietyille alueille, jolloin kyky työvoimapalveluiden järjestämiseen voi vaarantua.

Työllisyysvaikutusten perustelu jää esityksessä ohueksi ja perusteluna on lähinnä kannustava rahoitusmalli. Tämä kuitenkin itsessään ei luo työllisyyttä. Esityksessä puhutaan tehokkaimmista ja vaikuttavimmista palveluista, mutta näitä ei avata sen tarkemmin. Jo nykytilanteessa erilaisia palveluja kehitetään jatkuvasti ja niiden vaikuttavuutta seurataan. Päinvastoin palvelujen järjestämisen kannattavuus voi heikentyä, jos työllisyysalueella on vain vähän tietynlaista palvelua tarvitsevia asiakkaita.

Esityksessä vaikutuksia työnhakijoille tarjottaviin palveluihin on verrattu meneillään oleviin kuntakokeiluihin ja siellä kehitettyihin palvelumalleihin. Kuntakokeiluista ja niiden vaikuttavuudesta ei kuitenkaan vielä voida saada kovin pitkän aikavälin kuvaa ja on myös huomioitava, että kuntakokeilussa on mukana vain melko pieni osa kunnista. Samanaikaisesti yleinen työllisyystilanne koronapandemian pahimman vaiheen jälkeen on muutenkin ollut hyvä, joten työllistymiseen ei ole vaikuttanut niinkään tarjotut palvelut. Vaikka nykyisessä kokeilussa mukana olevien kuntien osalta todettaisiinkin, että palvelut ovat olleet vaikuttavampia kuin TE-toimistoissa, ei tämä välttämättä koske kaikkia kuntia, kun mukaan laskettaisiin myös ne kunnat, joissa kokeilua ei ole. Siirtymävaihe niissä kunnissa, jotka eivät ole olleet mukana kokeilussa, tulee varmasti olemaan haastava. Tämä heijastunee myös asiakkaisiin, kun uusien työntekijöiden perehtyminen on vielä vaiheessa. Tämä

nähtiin myös keväällä 2021, kun osassa kunnista siirryttiin kuntakokeiluun. Kokeilussa mukana oleville kunnille muutos ei ole niin suuri kuin niille kunnille, joissa kaikki lainsäädännöstä eri tietojärjestelmiin joudutaan opettelemaan alusta asti. Myös työntekijät joutuvat eriarvoiseen asemaan; valtiolta kuntiin siirtyvät työntekijät joutuvat todennäköisesti perehdyttämään isoissa määrin niiden kuntien työntekijöitä, joissa kokeilua ei ole ollut ja kokemuksesta voidaan todeta, että perehdyttäminen on aikaa vievää ja tulee kestäväksi varmasti lähemmäs vuoden.

4.2.6 Tietoyhteiskuntavaikutukset

Esityksessä tuodaan esiin myönteisiä näkökulmia tietoyhteiskuntavaikutuksiin, perusteluita tulisi kuvata konkreettisemmin ja lähemmäs käytäntöä sekä kuvata riskit, mitä tämä nykyinen esitys toisi tullessaan voimaan. Toisaalta paranee tietäntyyppisen keskittämisen kautta mutta toisaalta myös heikentää tilannetta jopa nykytilanteeseen laajenevan hajautumisen ja sirpaloitumisen seurauksena.

4.2.7 Tietosuojavaikutukset

Tietosuojanäkökulmat on tuotu perustasolla esiin ja niihin liittyvät haasteet. Onko esityksessä kuitenkin huomioitu riittävällä tasolla toimijakentän hajautuessa, sen aiheuttavan riskien kasvun ja todennäköisyyden tietosuojarikkeille ja – tietosuojaloukkauksille. Euroopassa olevan sodan vuoksi tulisi myös arvioida, onko kaikki toimijat kyvykkäitä varmistamaan ja huolehtimaan tietosuojaan vaikuttavista tekijöistä. Tämä voitaisiin varmistaa pitämällä asiakastietojen hallinnointi riittävän kyvykkäillä toimijoilla (valtio).

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamismuutokset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

TE-hallinnon johdon ja esimiesten tulee varmistaa siirtymän sujuvuus, virastojen toimintakyky ja ennakoiva henkilöstösuunnittelu, olla itse sitoutunut ja tarjota muutostukea. Tällä hetkellä haasteena on paitsi yleinen työvoimapula, joka näkyy myös työvoimahallinnon rekrytoinneissa, myös epävarmuudesta johtuva avain- ja muiden henkilöiden kiihtyvä vaihtuvuus. Erityisesti henkilöstötasolla kaivataan konkretiaa ja tietoa tulevista työtehtävistä, tehtävien sijoituspaikasta, jatkuvuudesta ja niin edelleen. Epävarmuutta on vaikea poistaa koska niin moni iso asia ja ennen kaikkea vastaanottavien kuntien tahtotila yksityiskohtiin liittyen tarkentuu myöhemmin. Muutoksen johtamisessa kaivataan kuitenkin ennen kaikkea kykyä asettua henkilöstön asemaan, jotta haasteisiin osattaisiin vastata.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisenjärjestys:*

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

Pirkanmaan TE-toimisto tunnistaa esityksessä esitetyt keskeiset riskitekijät, joista erityisesti nousee esiin säädösohjauksen riittämättömyys, palveluiden ja prosessien pirstaloituminen, palveluiden moninaisuus ja toisaalta mahdollinen epätasa-arvoisuus, tietojärjestelmien pirstaloituminen ja yhteensovittamiseen liittyvät riskit sekä se, ettei toivottuja työllisyysvaikutuksia saavuteta ja pahimmillaan kustannukset lisääntyvät. Vähintään 20 000 henkilön työvoimapohjan tulisi olla minimi, jotta työllisyysalueet pysyvät elinvoimaisina ja jotta työllisyysalueita ei tarvitse uudelleen järjestellä työvoiman määrän vähentyessä. Työllisyysalueiden muodostamisessa on tärkeää, että työvoimapohja on riittävä, mutta toisaalta myös työvoiman liikkuvuus pitää varmistaa ja yhteensovittaa alueet järkeväksi kokonaisuudeksi suhteessa hyvinvointialueisiin, maakuntiin, sairaanhoitopiireihin jne.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Uuden asiakaspalvelumallin myötä asiakkaita on tavattu tiiviimmin, mikä on hyvä asia, mutta toisaalta malli ei ota kovin hyvin huomioon asiakkaiden erialaisia palvelupolkuja ja yksilöllisiä tilanteita. Järjestelmät eivät myöskään tue kovin hyvin asiakkaiden palvelupolkuja. Ennen TE-palveluiden siirtoa tulisi myös uutta työvoimapalvelumallia tarkastella uudelleen ja pohtia sen toteuttamiskelpoisuutta isossa muutostilanteessa.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Pirkanmaan TE-toimisto ei kannata työkokeilun enimmäiskeston lyhentämistä kuuteen kuukauteen.

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

Pirkanmaan TE-toimisto kannattaa ehdotusta muutosturvakoulutuksen järjestämisestä yli 55-vuotiaille tuotannollisista- tai taloudellisista syistä irtisanotuille. Vaatimus viiden vuoden yhtäjaksoisesta palveluksesta samalla työnantajalla on kuitenkin nykyajan työmarkkinatilanteessa melko pitkä aika. Pirkanmaan TE-toimisto pyytää huomioimaan mahdollisuuden lyhentää vaatimus viiden vuoden työhistoriasta esimerkiksi kolmeen vuoteen.

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

Työvoimaviranomainen voisi myöntää starttirahalle jatkoa siten, että starttirahajaksojen yhteenlaskettu kesto ei ylitä 12 kuukautta. Tähän voisi harkita kasvuhakuisille ja nopeasti työllistävillä yrityksillä kolmatta 6 kuukauden starttirahajaksoa. Hyvä uudistus on, että starttirahaa koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, ettei yritystoimintaan liittymättömästä työstä saatu palkka tai korvaus estäisi starttirahan maksamista. Muut tulot ja etuudet otettaisiin huomioon starttirahaa vähentävänä, jos starttirahan myöntäminen katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi muista tuloista huolimatta.

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämisen ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Esityksessä todetaan kokeilujen jatkuvan 30.11.2024 asti, vaikka 1.8.2022 voimaan tulevan lain mukaan kokeilut jatkuisivat 31.12.2024 asti. Päivämäärillä on merkitystä jo nyt tehtävissä henkilöstön rekrytoinneissa. Siirtymävaiheen varmistamiseksi olisi selkeämpi jatkaa kokeiluja 31.12.2024 asti ja tehdä myös määräaikaiset virkasuhteet kokeiluun tähän asti.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvalain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-

**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8**

ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Näemme irtisanomissuojan ja jonkinlaisen palkkatakun välttämättömänä, jotta osaavaa henkilöstöä ei siirry muualle ennen siirtymää tai varsinkaan kriittisimmässä siirtymävaiheessa. Jo tällä hetkellä henkilöstön liikkuvuus on suurta ja rekrytointihaasteet todellisia. Rekrytointeja ja perehdytystä on jatkuvasti käynnissä, mikä jo tällä hetkellä vaikuttaa asiakastyön toimivuuteen ja tehokkuuteen. Henkilöstön näkökulmasta riskinä on myös se, että virkapaikka vaihtuu esimerkiksi toiseen kuntaan

ja välttämättä henkilöille ei löydy samanlaisia tehtäviä, kuin mitä he työ- ja elinkeinotoimistossa ovat tehneet.

Työllisyyden kuntakokeiluihin siirryttäessä, samoin kuin uuteen työvoimapalvelumalliin liittyvissä rekrytoinneissa huomattiin, että prosessit alkoivat liian myöhään ja henkilöstöä ei saatu rekrytoitua ajallaan. Ongelmana oli myös tiedon puute tulevista työtehtävistä ja työolosuhteista. Nämä kysymykset mietityttävät henkilöstöä jo nyt. Kuntakokeilusta saatujen kokemusten perusteella resursointiongelmat ja resurssien jako ovat olleet jatkuvasti pinnalla.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Immonen Riku
Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimisto

Rantala Annina
Pirkanmaan TE-toimisto